

AMASYA MERKEZ BÜYÜK KIZILCA KÖYÜ İSTASYON CAMİ*

Neslihan KORKMAZ**

ÖZET

Büyük Kızılca Köyü, Tokat-Amasya karayolu üzerinde, şehir merkezine 22 km uzaklıkta Amasya merkez ilçeye bağlı bir köydür. Araştırmamıza konu olan İstasyon Cami'nin yapımına 1956 yılında başlanmış 1958 yılında tamamlanmıştır. 2011 yılında tescillenen yapı sağlam ve ibadete açık durumdadır. Yapının ustası Zileli Mehmed Çavdar'dır. Caminin yapımı esnasında köy halkının da katkılarının bulunduğu, inşaat alanının yakınında gezici bir atölye kurulduğu bilinmektedir. Cami zaman içerisinde çeşitli onarımlar geçirmiştir. Orijinal minare korunurken, kuzeyine 1995 yılında yeni bir minare eklenmiştir. Kuzeydeki kapalı bir mekân durumundaki son cemaat yeri yapıya sonradan eklenmiştir. Kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı bir alana oturan yapı, cephelerden dışa taşkın, saçaklı kırma çatıyla örtülüdür. Yapı harimi örten ahşap bindirme tavanıyla önem taşımaktadır. Harim tam ortada kareye yakın dikdörtgen tabana oturan, girişlemesi alttan kaplamalı, iç içe üç katlı ahşap bindirme tavan ile örtülüdür. Tavanda geometrik ve bitkisel bezemeler kullanılmıştır. Gezici atölyede hazırlanan kök boyalarla renklendirilen tavan önem taşımaktadır. Çalışmamızda yapı, ahşap bindirme tavan kurgusu ve bezemeleriyle ele alınmıştır. Cumhuriyet döneminde geleneksel yapı öğeleri kullanılarak inşa edilen cami hem bu yönüyle, hem de ustasının Zileli olması sebebiyle geçmişinden getirdiği bilgi ve deneyimlerinin 20.yüzyıla aktarılması ve bu geleneği yaşatan son ustalardan biri olması açısından önemlidir. Yapıdaki geleneksel uygulamalar da dikkate alınarak değerlendirilmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Amasya, Cami, Ahşap, Tavan.

“BÜYÜK KIZILCA” VILLAGE MOSQUE IN AMASYA CENTER

ABSTRACT

Büyük Kızılca Village, which is on the Tokat-Amasya highway, is 22 km away from the city center. It is a village connected to the central district of Amasya. The construction of the İstasyon Mosque which is the subject of our research, started in 1956 and was completed in 1958. The building registered in 2011, is intact and open to worship. The master of the building is Mehmed Çavdar from Zile. It is known that the village people also contributed to the construction of the mosque and a mobile workshop was established near the construction site. The mosque has undergone various repairs over time while the original minaret was preserved, and a new minaret was added to its north in 1995. The portico of mosque, which was a closed space in the north, was added to the building later. The building which sits on a rectangular plan in the north-south direction is covered with a fringed hipped roof from the facades. The building is noteworthy with its wooden overlapping ceiling covering the bland. The enceinte is covered with a rectangular three-stories wooden overlapping ceiling with the beam at the bottom, with a rectangular floor near the square in the middle. Geometric and botanical decorations are used on the ceiling. The ceiling colored with root points prepared in the traveling workshop is important. In our study, the structure was handled with wooden overlay ceiling constructions and decorations. The mosque which was built using traditional building elements in the Republican era is important in terms of transferring the knowledge and experiences it has brought from its past to the 20th century and this mosque's master also holds a significant place since he is one of the last masters who follow this tradition. Evaluations were made by taking into consideration the traditional practices in the building.

Keywords: Amasya, Mosque, Wooden, Ceiling.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 22.07.2020; Yayına Kabul Tarihi: 30.08.2020

* Bu çalışma 2016 yılında Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalına sunulan, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi 2012/88 No'lu BAP projesi ile desteklenen "Amasya Camilerinde Ahşap Bindirme Tavan" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, TOKAT;
ORCID: 0000-0002-5864-9924, E-posta: neslihan.korkmaz@gop.edu.tr

Giriş

Büyük Kızılca Köyü İstasyon Cami ahşap bindirme tavan kurgusu ve Zileli bir ustanın geleneksel yapı sanatı birikimini 20.yüzyıla aktarması açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda öncelikle bindirme tavan uygulamasının tarihi geçmişine, sonra da Zile'deki ahşap tavan geleneğine değinmekte fayda bulunmaktadır.

Ahşap tavan, Anadolu'da eski çağlardan bu yana kullanılagelen oldukça ekonomik bir örtü biçimidir. Tavanların şekli bunların örttüğü hacimlerin plan şemaları ve üst yapılarıyla ilgili olmasına karşın, tam olarak bunlara bağlı değildir. Ahşap tavan sistemi daha çok kare ya da kareye yakın dikdörtgen planlı mekânların, nadiren de dairesel alanların örtülmesinde kullanılmış; mekânı bölen taşıyıcılara gereksinim duyulmadan da alanı örtme imkânı sağlamış bir sistemdir (Önge 1975: 181). Ahşap kirişler yardımıyla genellikle mekânı bölen herhangi bir taşıyıcıya gerek duyulmaksızın, çok değişik biçim ve tekniklerde mekân boşluğu kolayca geçilerek örtülebilmektedir. Oldukça ender görülen alttan kaplamasız iki yana kırma tavan ve türevleri dışında ahşap tavanlar genellikle düz ve bindirmeli olmak üzere iki teknikte yapılırlar.

Bindirme terimi aynı yapısal ögenin tekrarından oluşan yapısal bileşimlerde, bir alttaki ögenin üzerine biraz daha ileri çıkacak biçimde yerleştirilen diğer öge ya da ögelerin birlikteliğinden oluşan (Sözen vd. 1999: 55), bir alttakinin bir üstündeki ögeyi taşıdığı yapısal kuruluşları ifade etmekte; bir yandan biçimi diğer yandan uygulanan yöntemi açıklamaktadır (Korkmaz 2016: 21). Bindirme terimi ayrıca bir duvarda cumba, çıkma gibi taşkın ve altı boş olarak yapılan ve bindirmelik ya da destek üzerinde taşınan yapı parçası olarak da tanımlanmaktadır (Hasol 1998: 89).

Bindirme tekniğinin yapıların duvar örgüsünden, tavan örtüsüne kadar hemen her bölümünde basitten karmaşığa uzanan geniş bir yelpazede uygulanabilir oluşu, insanoğlunun en erken tarihlerden bu yana, bu teknikle kâgir ve ahşap malzeme kullanarak yapılar oluşturmaya imkân vermiştir.

Bindirme tekniğinin, basit uygulamalarından oluşan kubbemsi konik örtülerin dışında, kâgir ve ahşap malzemeye gerçekleştirilmiş yapısal kuruluş ve biçim olarak belirgin, mekânın duvarlarıyla tavanının kesin olarak ayrıştığı daha karmaşık uygulamaları bulunmaktadır. Bindirme tekniğinin her türlü malzemede uygulanabilmesi tavan kuruluşlarında değişik statik kuruluşların ve biçimlerin elde edilmesine imkân vermekte ve kolay statik çözümler sağlamaktadır. Bindirme tekniğinin, taşıyıcı tavan kirişlerinin kuruluşuna göre her biri kendi içinde alt başlıklara ayrılabilen başlıca iki uygulama biçimi vardır. Bunlardan ilki, paralel taşıyıcı kiriş; diğeri köşeli bindirilen taşıyıcı kiriş esasına dayanır (Korkmaz 2016: 22). Büyük Kızılca Köyü Cami'nin tavanı ikinci tipe girmektedir¹.

Birbiri üzerine köşe (açı) oluşturacak biçimde bindirilen taşıyıcı kiriş esasına dayanan tavan kuruluşları, üst üste bindirilmiş kapalı geometrik biçimli katlara sahiptirler. Duvarlardan mekânın merkezine doğru giderek küçülen, tek merkezli kademeli kare ya da çokgen yüzeyler meydana getirecek şekilde ahşap ya da kâgir kirişlerin, birbirleri üzerine bindirilmeleri suretiyle oluşturulurlar (Parla 2005: 221). Öртеcekleri mekânların büyüklükleri ve kullanılan malzemeye bağlı olarak kirişlerin yerleştirilmesinde ve yükseltilmesinde kuruluş ve biçim farklılıkları gösterirler. Kirişleri köşeli birleşen taşıyıcı kiriş esasına dayanan bu tür tavanlar, tavan katlarının birbiri

¹ Caminin tavanı köşeli bindirilen taşıyıcı kiriş esasına dayanan tavan kuruluşuna sahip olduğundan bu tip üzerinde durulacak, diğer tipler farklı çalışmalarda ele alınacaktır.

üzerindeki dizilişlerinde oluşturdukları biçimlere göre, kat girişlerinin giriş eksenlerinin birbiri üzerine gelmeyecek biçimde döndürülerek yerleştirildiği, döner eksenli bindirme tavanlar ve iç içe bindirmeli tavanlar olmak üzere başlıca iki sınıfta toplanabilmektedir. Büyük Kızılca Köyü Cami tavanı iç içe bindirmeli tavan kuruluşuna sahiptir.

Yapının ustası Mehmed Çavdar Zile'lidir. Zile 5000 yıllık tarihi geçmişe sahip, 14 uygarlığa ev sahipliği yapmış önemli bir yerleşim yeridir (Özçağlar 1995: 146). 1397 yılında Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı topraklarına katılan Zile, 1878 yılına kadar Amasya'ya bağlı bir kaza merkezi konumundadır². Bu tarihten sonra Tokat'ın mutasarrıflık olması üzerine Tokat'a bağlanmıştır (Özçağlar 1995: 148). Zile'de Cumhuriyet devrinde oluşturulan mahalleler ile eski isimlerini muhafaza eden mahalleler halen bulunmaktadır (Özçağlar 1995: 149-151). Mahalle adları içinde 'Nakkaş Mahallesi' adı geçmektedir (Özçağlar 1995: 151). Ancak mahallenin ismine Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki 15.-16. yy. kayıtlarında rastlanmamaktadır (Hanılçe 2014: 80). XV. yy.'a ait kayıtlarda Zile'deki esnaf ve zanaatkârlara ait bilgiler bulunmaktadır. Buna göre XV. yy.da mimari ile alakalı olarak ele alabileceğimiz meslek grupları içinde benna (inşaat ustası), neccar ve nakkaş yer almaktadır (Hanılçe 2014: 160). XV.-XVI. yy. kayıtlarında Zile'de Nakkaş Mescidi adıyla günümüzde mevcut olmayan bir de mescid ismi geçmektedir (Hanılçe 2014: 493). Mescidin vakıf gelirleri arasında Nakkaşyeri adında bir kıt'alık zeminin gelirinden söz edilmektedir (Açikel 2012: 18). Ancak arazi ile ilgili detaylı bilgi bulunmamaktadır. Bir mahalleye ve mescide 'Nakkaş'³ adının verilmesi mahalledeki sanatsal faaliyetlerin sonucu olarak doğmuş olmalıdır ve bu açıdan dikkat çekmektedir. Bu bilgiler ışığında Zile'de bezeme ile ilgili olarak çalışma yapılan bir yer belki de atölyelerin yer aldığı bir mahallenin bulunma ihtimalinden söz edilebilir. Dolayısıyla Zile'de mimari bezeme alanında da yetişmiş ustalar olduğunu kabul etmek gerekir ki bu geleneği yaşatan en önemli nakkaşlardan biri Zileli Emin'dir. Önemli bir halk ressamı olarak bilinen sanatçı XIX. yy. sonunda eserlerini ortaya çıkarmıştır. Halk ressamı olarak anılmasının sebebi alaylı olarak bu işle uğraşması, usta-çırak ya da baba-oğul mirası ile bu sanatı öğrenmesi, gelenek ve görenekleri göz önüne alarak kendi sentezini yaratmasıdır (Arık 1975: 9). Eserleri arasında Merzifon Kara Mustafa Paşa Cami şadırvanı (Tanman 1993: 491-517), Merzifon Kara Mustafa Paşa Cami kubbesi (Arık 1975: 12), Amasya Gümüşlü Cami (Arık 1976: 82), Amasya Sultan II. Bayezid Cami şadırvanı (Arık 1975: 13), Tokat Zile Şeyh Nusretin Türbesi (Çal 1987: 427-461) bulunmaktadır. Zileli Emin'in eserlerinde görülen kompozisyon unsurlar dikkate alındığında ya tarikat ehlinden ya da tekke sanatı ile bağlantısı olan halk ressamlarının çevresinden geldiği düşünülmektedir (Tanman 1993: 496). Zileli Emin'in dönemindeki bilgi, görgü ve deneyimlerini eserlerine aktarmadaki tutumunun; Büyük Kızılca Köyü İstasyon Cami'nin ustası Mehmet Çavdar için de benzer şekilde gerçekleşebilmiş olduğunu düşünmek mümkündür.

Yapının Mimari Tanıtımı

Amasya merkeze 22 km uzaklıktaki Tokat-Amasya karayolu üzerinde, Büyük Kızılca Köyü'nde bulunan yapının inşasına 01.03.1956 tarihinde başlanmış, inşa 30.09.1958 tarihinde tamamlanmıştır. Yapının yapımına ilişkin kesin tarih aralıkları bindirme tavanın ilk katının, doğu ve batı kenarları üzerine yazılmıştır. Yapı, Zileli usta Mehmet Çavdar tarafından köy halkının da katkılarıyla yapılmıştır. Köy halkı ile yapılan görüşmeler sonucunda tavanın ustanın beraberinde getirdiği kalfası ile birlikte yaptığı öğrenilmiştir.

² Özçağlar bu tarihi 1397, Şahin 1392 olarak vermektedir. bk. Özçağlar 1995: 148; Şahin 2013: 219-220.

³ Osmanlıcada renkli, iki boyutlu yüzey düzenleme sanatıyla, nakışla uğraşan kişidir. Nakkaşın mesleki etkinliğini diğer yüzey bezeme çalışmalarında ayıran şey nakış için fırça kullanılmasıdır. bk. Sözen vd. 1999: 170.

Köy halkının da yardımıyla inşa edilen yapının ahşap işlemeli tavanı da yine imece usulü şeklinde cami yakınında kurulan gezici bir atölyede yapılmıştır. Tavanda kullanılan renkler yine bu atölyede bitkisel boyalar hazırlanarak gerçekleştirilmiştir⁴.

Harimi örten tavan üzerinde usta kendi ismini Arap harfleriyle yazmıştır. Amasya Müftülüğü'nün 0500/811-1012/0510074 numaralı cami kütük defterinde usta ismi Mehmet Çavdaroğlu şeklinde geçmektedir. Geçirdiği onarımlar sonucunda orijinal kuruluş biçimi hakkında tam olarak bilgi edinemediğimiz son cemaat yerinin, 1995 yılında kapalı bir mekân haline dönüştürüldüğü bilgisi elde edilmiştir. Orijinal minare korunmuş, eski minarenin kuzeyine yeni bir minare yapılmıştır. Köylülerin isteği, eskimesinden dolayı orijinal minarenin yıkılması talebi iken, yapı tescilli olduğundan bu talep reddedilmiş ancak yeni bir minarenin eklenmesine izin verilmiştir⁵.

Kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir alana oturan yapı, cephelerden dışa taşkın, saçaklı kırma çatıyla örtülüdür (Çizim: 1). Kuzeybatı köşesinde iki minare bulunmaktadır (Fot. 1). Orijinal minareye yapının kuzeybatı köşesindeki on dört basamaklı ahşap merdivenle çıkılmaktadır. Orijinal minarenin kare kesitli kaidesinin doğu duvarı ile harimin batı cephe duvarı bitişik vaziyettedir (Fot. 2). Kaide bugün badanalı olduğundan malzemesi tam olarak anlaşılammaktadır. Kaidenin pabuçlukla birleştiği kısımda, iç kısmı pahlanmış, yaklaşık 30 cm eninde dikdörtgen bir silme kaidenin çevresini dolanmaktadır. Pabuçluk kısmı beton sıvalı olup, sade bırakılmıştır. Tuğla malzemeden inşa edilen minare gövdesini, şerefe altında bir sıra testere dişi çevrelemiştir. Şerefe altı beş sıra testere dişlidir. Tuğlaların bir sıra tuğla bir sıra boşluk şeklinde dizilmesiyle şerefe korkuluğu oluşturulmuştur. Petek sacdan yapılmış konik külahla örtülmüştür.

1995 yılında yapılmış olan onarımlar sonucu eklenen ikinci minareye çıkış, son cemaat yerinin kuzeybatı köşesinde açılan kapıyla sağlanmaktadır (Fot. 3). Minare kaidesinin doğu duvarı ile yine bu onarımlar sonucu yapılmış olan son cemaat yerinin batı duvarı aynı düzlemde yer almaktadır. Kaidenin zeminden yaklaşık 1m kadar yükseklikteki kısmı kırmızı badanalı olup, minare kaidesi kesme taştan yapılmıştır. Pabuçluk kısmı beton sıvalı olup, sade bir düzenlemeye sahiptir. Kesme taştan inşa edilen minare gövdesini, şerefe altında ince bir bilezik çevrelemektedir. Gövde kısmında aralıklı olarak aynı hizada açılmış beş adet oyuk bulunmaktadır. Şerefe beş sıra mukarnalıdır. Şerefe korkuluğu uzunlamasına dikdörtgen olarak yerleştirilmiş on iki kesme taşın birleşmesinden oluşmaktadır. Petek sacdan yapılmış konik külahla örtülüdür.

Yapının kuzey cephe önünde bulunan sundurmalı, altı basamaklı bir merdivenle, doğu batı doğrultusunda dikdörtgen tabanlı, sonradan yapıya eklenmiş olan kapalı bir mekân durumundaki son cemaat yerine çıkılmaktadır (Fot. 4). Son cemaat yerinin kuzey cephe ekseninde dikdörtgen çerçeveli 1.64m genişliğinde bir kapı açıklığı; kapının batısında 1.97m, doğusunda 1.99m genişliğinde altı üstlü dikdörtgen çerçeveli birer; kapının üstünde de 1.49m genişliğinde dikdörtgen çerçeveli bir pencere açıklığı bulunmaktadır. Yapının doğu ve batı cephelerinde altta üç, üstte iki dikdörtgen çerçeveli pencere açıklığı yer almaktadır (Fot. 5-6). Alttaki pencereler 99cm-1.01m, üstteki pencereler 90cm. genişliğindedir. Güney cephede ise biri 1.06m diğeri 1.01m genişlikte dikdörtgen çerçeveli iki alt pencere açıklığı, genişlikleri 78cm ve 73 cm olan dikdörtgen çerçeveli iki üst pencere açıklığı yer almaktadır (Fot. 7). Harimin kuzey cephesinde 1.64m

⁴ Bilgiler 16.07.2014 tarihinde 1938 doğumlu Necmettin Şahin ve 1943 doğumlu Fahrettin Sezikli adlı köylülerle yapılan görüşme sonrası edinilmiştir.

⁵ Bilgiler 16.07.2014 tarihinde görüştüğümüz 1938 doğumlu Necmettin Şahin ve 1943 doğumlu Fahrettin Sezikli adlı köylülerden edinilmiştir.

genişliğinde dikdörtgen çerçeveli bir giriş açıklığı, bunun üzerinde en geniş yeri 1.30m en dar yeri 1.10m olan mazgal pencere açıklığı bulunmaktadır. Girişin doğusunda ve batısında alt seviyede genişlikleri 94-95cm olan toplam iki pencere açıklığı yer alır.

Son cemaat yerine yapının kuzey cephesindeki çift kanatlı, ahşap kapıyla girilmektedir. Mekânın kuzeydoğu köşesinde, harime girişi sağlayan açıklığın hizasından itibaren kuzeye doğru duvar örülerek, kurs öğrencileri için 3.49mx3.54m boyutlarında kareye yakın dikdörtgen planlı ayrı bir bölüm oluşturulmuştur. Bu bölüme, örülen duvarın kuzeyinde açılan tek kanatlı kapı açıklığı ile girilmektedir. Bu bölümün dışında kalan 3.49mx6.08m boyutlarındaki alan ayakkabılıkların da bulunduğu bir hazırlık mekânı olarak düzenlenmiştir. Son cemaat yerinin kuzeybatı köşesinde bulunan tek kanatlı ahşap kapı ile minareye çıkış sağlanmaktadır. Son cemaat yeri, kirişleri kuzey-güney doğrultulu, kirişlemesi üstten kaplamalı ahşap tavan ile örtülmüştür.

9.88mx10.85m boyutlarındaki uzunlamasına dikdörtgen planlı harime son cemaat yerinden geçilerek, bir basamak yükseltilmiş olan, kuzey cephenin doğu köşesine yaklaştırılmış, çift kanatlı, ahşap, 1.64m genişlikteki dikdörtgen biçimli bir kapıdan girilmektedir. Harim tam ortada kareye yakın dikdörtgen tabana oturan, kirişlemesi alttan kaplamalı, kirişleri birbiri ile köşeli birleşen, iç içe üç katlı ahşap bindirme tavanla örtülüdür (Fot. 8). Bu bölümün dışında kalan dört yöndeki alan kirişlemesi alttan kaplamalı düz tavanla örtülmüştür. Tavanın tahtalarının birleşme noktalarında ince çitalar çakılmıştır.

Harimin doğu ve batı duvarlarının güney kenarlarından geçen doğu batı hattına dört serbest, altları ve üstleri kare kesitli, orta kısımları kenarları pahlanarak çokgen forma dönüştürülen destek yerleştirilmiştir. Bu destekler üzerine doğrudan atılan doğu-batı doğrultulu kalın bir ahşap kirişi, bu kiriş de doğu-batı doğrultusunda kirişlemesi üstten kaplamalı, dikdörtgen bir tabanı bulunan kadınlar mahfilini taşımaktadır (Fot. 9). Tavani ve tabanı ahşap olan mahfilin korkulukları ince çitaların aralıklı olarak yerleştirilmesiyle oluşturulmuş sade bir biçimdedir. Mahfil tavanı kirişlemesi alttan kaplamalı olarak düzenlenmiştir. Mahfilin tabanı, ana giriş üzerine yerleştirilen profilli çıkmalarla biraz yükseltilmiş ve harime doğru kaydırılmıştır. Mahfilin orta kısmı harimden güneye doğru yarım daire şeklinde çıkıntı yapmaktadır. Bu çıkıntının başladığı doğu ve batı köşelerinde küçük boyutlu iki ahşap direk tavana kadar yükselmektedir. Bu kısmın altında kalan çıkmalar diğerlerine göre daha geniş tutulmuştur. Mahfile çıkış girişin kuzeybatı köşesine yerleştirilmiş olan 'ters u' biçimli sekiz basamaklı ahşap bir merdivenle sağlanmaktadır. Merdiven basamakları yapıdaki özene karşın düzensiz bir biçimdedir. Mahfilin kuzey duvar ekseninde, harime girişin üst hizasına denk gelen kısımda, sonradan yapılmış mazgal pencere açıklığı bulunmaktadır.

Mahfilin kuzeyinde son cemaat yerinin üst kısmında yer alan mekân sonradan eklenmiştir (Fot. 10). Bu mekâna giriş batı duvarındaki eski minareye çıkışı sağlayan merdivenle yapılmaktadır (Fot. 11). Mekân, kirişleri doğu batı doğrultulu, kirişleri üstten kaplamalı ahşap tavan ile örtülüdür.

Harimin güney duvar ekseninde yarım daire kesitli mihrap nişi yer almaktadır (Fot. 12). Mihrabın batısında on basamaklı minber (Fot. 13); doğusunda ise iki basamakla çıkan, aşağıda dar, yukarı doğru genişleyen dikdörtgen kesitli ahşap vaaz kürsüsü bulunmaktadır (Fot. 14).

Mihrabın iki yanında harime doğru 50 cm taşan, yaklaşık 30cm yüksekliğinde lambri ile kaplanmış alçak bir seki tüm duvar boyunca uzanmaktadır. Harimin tüm duvarlarında yerden yaklaşık 1m kadar yükseklikte lambri kaplanmıştır.

Betonarme olan yapının duvarları dıştan ve içten badanalıdır. Dışta zeminden yaklaşık 1m kadar yükseklikte duvarlar ve tüm pencerelerin söveleri kırmızı ile boyanmıştır. Harimin tavanında, kadınlar mahfilinin tabanında ve tavanında, korkuluklarında, minberde ve vaaz kürsüsünde, son cemaat yerinin tavanında ve tabanında, kapılarda, mahfil merdiveninde ahşap malzeme; orijinal minarede tuğla, yeni yapılan minarede kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Yapıda ahşap ve kalem işi süslemeler bulunmaktadır. Harime girişi sağlayan kapıda, minberde ve özellikle tavanda ahşap süslemeler; duvarlarda, tavanda kalem işi süslemeler mihrapta yağlıboya ile yapılmış bezemeler yer almaktadır. Turkuaz renkte yağlıboya ile boyanmış çift kanatlı ahşap giriş kapısının her bir kanadı alttaki ve üstteki boylamasına dikdörtgen, ortadaki enlemesine dikdörtgen ve daha küçük boyutta sade düzende üç tablaya ayrılmıştır. Üstteki iki panonun kenarları pahlanarak hafif piramidal bir form kazanmıştır (Fot. 15).

Yapının minberinin kapısında, aynalıklarında, korkuluklarında, köşk ve köşk altında, süpürgeliklerinde bezemeler bulunmaktadır. Turkuaz renge boyalı kapının sütuncelerinin üzerinde bugün doğudaki sütuncede bulunmayan, kıvrımlı bir mumluk görülmektedir (Fot. 16). Kapı tacının iki yanında bulunan sütuncelerin üstünde 's' ve ters 's' kıvrımları üst üste yerleştirilmiştir. Altın yaldızlı olan bu kıvrımların üzerinde üç kademeli kare kaidesi olan birer mum imgesi yer almaktadır. Tacın alt kısmında bulunan dikdörtgen pano içinde 'Lâ ilahe illallah Muhammedur Resulullah' yazısı yazılmıştır. Bu panonun üstünde tacın asıl süslemeli kısmı bulunmaktadır. Ajur tekniği ile yapılan bu bölümün alt kısmı dilimli formdadır. Üst kısım kaş kemer formuna benzer şekilde düzenlenerek, kenarları testere dişi biçiminde kesilmiştir. Bu formun tepe noktasında altın yaldızlı bir alem yer almaktadır. Alemin alt kısmında, testere dişlerinin kesişme noktasında iki 'c' kıvrımının ters ve düz olarak simetrik biçimde yerleştirildiği görülmektedir. Bu kıvrımlar birbirine altlı üstlü ikişer yaprakla birleşmiştir. Kemer formu ve alttaki dilimli form arasında kalan alanın ortasında 'Maşallah' yazısı yer almaktadır. Yazının etrafı kıvrık dal ve yapraklarla çevrelenmiştir. Minberin aynalık kısmı pembe renkli düz ahşap zemin üzerine çakılan parçalardan oluşmaktadır (Fot. 17). Aynalığın dış çerçevesini kalın bir bordür oluşturmaktadır. Bu bordürde kalın tahtalar oyma tekniği ile bezenerek buraya çakılmıştır. Altın yaldız rengi ile boyalı olan bu parçalarda altlı üstlü palmet motiflerinin her altı sırada bir yukarı aşağı yerleştirilmesiyle oluşturulmuş bir bezeme programı bulunmaktadır. Palmetlerin alt kısmında çıkan iki kıvrım ortada birleşerek eşkenar bir dörtgen meydana getirmiştir. Bordürlerin birleşme noktalarında üst kısmı dar, alt kısmı geniş 's' formu simetrik biçimde birleşmiştir. Bu bordürden sonra içe doğru turkuaz renkte ince çıtalır birbirine bitişik olarak çakılarak ikinci bir bordür oluşturulmuştur. Bu çıtalırın ortasında kalan ince hat açık kahve boya ile renklendirilmiştir. Aynalığın ortasında kalan alan pembe renkle boyanmış; bunun iç kısmına iç içe iki küçük dik üçgen yerleştirilmiştir. En içteki üçgen ve dıştaki üçgeni çevreleyen bezemeler altın yaldızlıdır. Tabanı yeşil olan bu üçgenlerden içtekinde oyma tekniği ile palmet motifi uygulanmıştır. Dıştaki üçgeni çevreleyen bordürde, üçlü girift yapraklar sağa ve sola dönük yerleştirilerek dekoratif bir görünüm kazandırılmıştır. Uzun kenarların birleştiği noktada çiçek motifi yer almaktadır. Minberin korkuluk kısmında aynalıktaki en dış bordürdeki bezeme ufak bir farkla tekrar edilmiştir. Palmetler altlı üstlü olarak değil kuzey-güney yönünde yerleştirilmiş dörtlü palmet şeklindedir. Bu palmetlerin birleştiği kısımlarda altta iki üstte

iki daire bulunmaktadır. Minberin süpürgelik bölümünde dilimli kemer formunda yan yana beş niş yer almaktadır. Minberin konik köşk külahının tepesinde altın yaldızlı bir alem vardır. Külahın yüzeyine ajur tekniği ile hazırlanmış kıvrımlı parçalar çakılmıştır. Aynı parçalar vaaz kürsüsünün üst hizasında da uygulanmıştır. Köşkün dıştaki üst kısmını çepeçevre dolanan pembe renkli bir bordür bulunmaktadır. Bu bordür de köşk yüzeyine sonradan eklenmiştir. İki at nalı formundaki süslemenin ortasında çiçek motifinin yer aldığı bir bezemeye sahiptir. Köşk altında üstten alta doğru sırasıyla korkuluktaki bordürün devamı; enine dikdörtgen mavi zemin üzerine pembe renkte ortasında çiçek motifinin çakma tekniği ile yerleştirildiği kenarları pahlanmış bir pano bulunmaktadır. Bunun altında boyuna dikdörtgen, soldan menteşe ile köşk altına tutturulmuş, sağdan ahşap küçük bir parça ile açılıp kapanabilen bir kapak tasarlanmıştır. Bu kapağın üzerinde ortasında çiçek motifinin bulunduğu, pembe renkli, eşkenar dörtgen formunda bir parça merkeze yerleştirilmiştir. Kapağın altında, üstteki enine dikdörtgen panonun tekrarı vardır.

Mihrabı yağlıboya ile yapılmış dıştan içe doğru beş bordür kuşağı çevrelemektedir. En dışta dışbükey formdaki bordürde, diyagonal olarak üst üste pembe, kahverengi, turkuaz ve koyu yeşil renklerde enli olarak boyanmış kısımlar bulunmaktadır. Bunu takip eden kısımda pembe renkte düz silme ve koyu yeşil renkte burmalı silme yan yana yer almaktadır. Daha sonraki bordürde üçgen biçimindeki zencireklerin arasında kalp motifine benzer bir motif görülmektedir. Bu bordürü beyaz, pembe ve turkuaz renkte düz üç silme takip eder. Kaş kemer formundaki mihrap kavsarası ters ve düz küçük üçgenlerin farklı renklere boyanarak bezenmiştir. Kavsaranın altına bordo renkli, altı saçaklı perde motifi uygulanmıştır.

Harimin batı ve doğu duvarının güneyine yaklaştırılmış, üst pencerelerin hemen altında üçer adet sıva üzerine kalem işi tekniğinde madalyon içinde hat yazıları bulunmaktadır. Batı duvarındaki madalyonların etrafı on üçer adet lâle motifi ile çevrelenmiştir. Batı duvarının kuzeyindeki madalyon içinde 'Ebu Bekir Radiyallahu anh' (Fot. 18), ortadaki 'Osman Radiyallahu anh' (Fot. 19), güneyindeki madalyonda ise 'Hasan Radiyallahu anh' (Fot. 20) yazılıdır. Mihrabın üst kısmında dikdörtgen bir kartuş içinde 'Esselatu İmadüddin' (Fot. 21), Türkçesi: 'Namaz dinin direğidir' yazılıdır. Mihrabın doğusunda ve batısında bulunan alt ve üst pencerelerin arasında yer alan iki madalyon içerisinde batıdaki 'Allah Celle Celalühü' (Fot.22), doğudaki 'Muhammed Aleyhisselam' (Fot.23) yazısı okunmaktadır. Doğu duvarının kuzeyindeki madalyonun içinde 'Hüseyin Radiyallahu anh' (Fot. 24), ortadaki 'Ali Radiyallahu anh' (Fot. 25), güneyinde ise 'Ömer Radiyallahu anh' (Fot. 26) yazılıdır.

Yapının asıl süsleme içeren ögesi harimi örten tavanıdır. Üç katlı bindirme tavanın bu kademeli bölümünü çevreleyen, kirişlemesi alttan kaplamalı düz tavan biçimindeki yan kısımlar, kök boya ile yeşil ve kırmızı tonlarında renklendirilmiştir (Fot. 27)). On adet ahşap parçanın yan yana dizilmesiyle tasarlanan bu kısımlarda, beş ve altıncı parçalarda kafes tekniği ile yapılan bir bezeme söz konusudur (Fot. 28). Parçaların birleşme noktaları ince çıtalar çakılarak gizlenmiştir. Dıştan içe doğru bindirme tavanın ilk ekseninde bezemeli bir bordür bulunmaktadır. Bordür her ekseninde tek bir ahşap parçanın oyma tekniği ile lacivert, sarı ve kırmızı renkler kullanılarak bezenmesinden oluşmuştur. Alt ve üst kısımları dilimli formda, bir düz diğeri ters karşılıklı iki 'c' şeklindeki motifin yer aldığı, merkezde gülbezek motifinin bulunduğu motifler sıralı olarak devam etmiştir (Fot. 29). 'C' motiflerinin alt kısımda birleştiği yerde yarım papatya motifi uygulanmıştır. Bu bordür tavanın tüm eksenlerinde aynı şekilde devam ettirilmiştir. Bu katın eksen kenarlarında, bordürün hemen üstünde siyah zemin üzerine beyaz renkle Arapça harflerle yazılmış

yazılar bulunmaktadır. Güney yüzünde 'Allah', 'Bismillahirrahmanirrahim' ve 'Muhammed' yazıları (Fot. 30-31-32); doğu yüzünde 'Ömer', '1956.3.1.B' ve 'Ali' (Fot. 33-34-35); kuzey yüzünde 'Hasan', 'Mehmed Çavdar' ve 'Hüseyin' (Fot. 36-37-38); batı yüzünde 'Osman', '1958.9.30' ve 'Ebubekir' yazıları okunmaktadır (Fot. 39-40-41). Yazılar kısa kenarları dilimli, stilize bitkisel bezemeler bulunan bir kartuş içerisinde. İkinci katın oturduğu taban kenarları beş ahşap parçanın birleştirilmesinden meydana gelmiş ve birleşme yerleri ince çıtalarla kapatılmıştır. Ortada kalan bölüm yanlara göre daha enli tutulmuştur. Bu kısımda altta kalan ahşap parçanın üzerine yeşil renge boyanmış, köşelerinden ve ortasından oyulmuş başka bir parça çakılmıştır. Bu şekilde oyulan kısımların altında diğer ahşap parça görünmektedir ve bu görünen kısımda ara ara ayrıca parçalar şeklinde hazırlanarak buraya çakılan, ortasında gülbezek motifinin bulunduğu altı kollu yıldızlar yerleştirilmiştir (Fot. 42). İkinci katın kenarları diğer katlara göre daha geniş tutulmuştur. Bu katın eksen kenarlarında uzunlamasına dikdörtgen panolar yer almaktadır. Bir panoda ortasında penç motifi yapılmış ahşap parçalar çakılırken, bir pano sade olarak bırakılmış, sadece üst kısmında stilize bitkisel bezemeye yer verilmiştir. Bu panolar ardı sıra eksen kenarlarını dolanmaktadır (Fot. 43). Kuzey ve güney eksen kenarının tam ortasına denk gelen panoda ise yine ayrıca yapılaburaya çakılan hilâl ve yıldız motifi bulunmaktadır (Fot. 44). Son bindirme katın oturduğu taban kenarları üç ahşap parçanın birleştirilmesinden meydana gelmiş; birleşme yerlerine ince çıtalar çakılmıştır. Bu üç parçadan yanlardakilerin üzerine, koyu yeşil renkte, kenarları dilimli formda ahşaplar çakılmıştır. Ortadaki parçanın üzerine ince yatay çıtaların çapraz olarak çakılmasıyla baklava dilimleri oluşturulmuştur. Köşelerde penç motifli parçalar çakılmıştır (Fot. 45).

Tavanın en dikkat çekici süslemesine sahip olan son kademe, kareye yakın dikdörtgen biçimlidir. Köşelerde, üzerlerinde küçük yivlerin bulunduğu, iç içe beş adet çeyrek daire motifi bulunmaktadır. Bu motiflerden içe doğru ahşap çıtalarla sekizgen bir alan; bu alanın içinde bir dörtgen oluşturulmuştur. Bu şekilde köşelerde oluşan boşluklara ince çıtalar dörtgenin kenar köşelerine degecek biçimde çakılmış; böylece dokuz adet mavi, sarı ve yeşil renklerle hareketlendirilmiş ışınal kol meydana getirilmiştir (Fot. 46). Kolların uç kısımlarına çakılan çıtalarla küçük üçgenler oluşturulmuştur. Dörtgenin kenarlarında zencirek ve 'c', 'ters c' motiflerinden oluşan iki bordür görülmektedir. Dörtgenin merkezinde dışa doğru genişleyen, beş kademeli, dairesel, yüzeyleri yivli göbek bulunmaktadır. Göbeği penç ve hatayı motifleriyle doldurulmuş bir sekizgen çevrelemektedir. Yapının en süslü kısmını bu alan oluşturmaktadır. Pençlerin bir kısmı ve hatayiler ayrı ayrı yapılmış ve daha sonra tavana çakma tekniğiyle yerleştirilmiştir (Fot. 47). Sekizgenin dört köşesine kalem işiyle stilize bitkisel bezemeler yapılmıştır.

Değerlendirme ve Sonuç

Türk-İslam cami mimarisinde ahşap malzeme erken devirlerden itibaren kullanılmagelmıştır. Anadolu'da ahşap kullanımı gelenek, teknik, kolay ulaşılabilirlik, ekonomik nedenlerden ötürü yaygın bir örtü malzemesi olmuştur. Amasya merkeze bağlı Büyük Kızılca Köyü'nde bulunan İstasyon Cami 20. yy. ikinci yarısı başlarında inşa edilmiş, bindirme ahşap tavan uygulamasını özenli bir işçilikle bu yüzyıla taşımış bir örnek olarak önemlidir. Yapıda zaman içerisinde bazı değişiklikler yapılmış olmasına karşın tavanın günümüze sağlam ve orijinal olarak gelmesi sevindiricidir. Zira yaşadığımız yüzyılda geleneksel özellikleri barındıran camileri tescil kararı yoksa yıkılmadan kurtarmak ve tespit etmek güçleşmektedir.

Caminin ahşap bindirme tavan uygulaması kirişleri köşeli birleşen, kareye yakın dikdörtgen tabana oturtulmuş iç içe üç kat bindirmeli şekilde düzenlenmiştir. Amasya'da 20. yy. öncesine ait iç içe bindirmeli ahşap tavanla örtülü camiler arasında 17. yy.'a tarihlenen Merzifon Eyüp Çelebi Cami (Çerkez 2005: 252-259), 1714 tarihli Merzifon Büyük Hacı Hasan Cami (Erken 1983: 309) 1870-1871 tarihli Amasya Taşova İlçesi Yukarı Baraklı Köyü Cami (Korkmaz 2017: 387-391), 19. yy.'a tarihlenen Şıhlar Köyü Cami (Korkmaz 2016: 126-130) bulunmaktadır. Amasya dışında iç içe bindirmeli ahşap tavanla örtülü camiler arasında 1850 tarihli Artvin Düzköy Merkez Cami (Aytekin 1999: 176-178), 1853-57 tarihli Rize İkizdere Şimşirli Köyü Cami (Karpuz 2017: 191), 1900 tarihli Giresun Bulancak Kızılot Mahalle Cami (İltar 2017: 77) örnek gösterilebilir. İç içe bindirmeli, bindirmeleri üç kat oluşturan ve bindirme katları dörtgen biçimli benzer tavana sahip yapılar arasında 1810 tarihli Erzurum Pasinler Yeni Cami (Gündoğdu vd. 2010: 360-361), 1902 tarihli Biga Bakacak Köyü Cami (Çetin 2011: 49-52), 1902 tarihli Biga Kazmalı Köyü Cami (Çetin 2011: 66-68), 1959 tarihli Ordu Kumru Şenyurt Mahallesi Helvacıoğlu Cami (Bayhan 2019: 230-234) bulunmaktadır. Yapı tavan uygulaması dışında bezemeleri açısından yüzyılına göre dikkat çeken bir yapıdır. İnşaat alanında oluşturulan atölyede Mehmet Çavdar'ın yanında getirdiği bir usta ile köylülerin de katkılarıyla ahşap parçalar bizzat yerinde oyulmuş, şekillendirilmiş ve boyanmıştır. Tavanın bindirme katlarındaki bezemelerde çakma, oyma, kabartma ve çitakâri tekniği ile oluşturulan ve birleştirilen parçalarda bitkisel ve geometrik motifler görülmektedir. Çitakâri tekniği ile dekorlanmış ahşap tavana sahip örnekler arasında Amasya'da 14. yy.'a tarihlenen Gümüşhacıköy Darphane Cami (Nemlioğlu 1987: 23-28), 17. yy.'a tarihlenen Merzifon Hacı Hüseyin Ağa Cami (Nemlioğlu 1989: 44-45), Merzifon Büyük Hacı Hasan Cami, 1826 tarihli Merzifon Hanife Hatun Cami (Çerkez 2005: 289-290), 17. sonu-18. yy. başına tarihlenen Eyüp Çelebi Cami (Çerkez 2005: 252; Erken 1983: 309), Göynücek Şıhlar Cami'nde rastlamaktayız. Amasya dışında da kirişlemesi alttan kaplamalı ahşap tavanlı çitakâri tekniğinin bezeme amaçlı kullanıldığı yapılar arasında Tokat Üzümlü Köyü Cami (14. yy. Atak 2019: 99-130; 1535 tarihi Gündoğdu vd. 2006: 502-504), 17. yy.'a tarihlenen Tokat Mahmut Paşa Cami (Uysal 1987: 353: 356), 1675-76 tarihli Bafra Ulu Cami (Bayraktar 2005: 67-77), 1679 tarihli Tokat Ulu Cami (Erdemir 1987: 298-300), 17. yy. son çeyreğine tarihlenen Erbaa Fidi Kasabası Silahdar Ömer Paşa Cami (Erdemir 1987: 300-302), 1795 tarihli Zile Elbaşoğlu Cami örnek verilebilir. Bezemenin kolay uygulanabilir olması sebebiyle bu tavan tipinde kalem işi ve çitakâri tekniği yaygındır. Yapıda yazının da bezeme amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Ahşap tavana bindirme katı kenarlarında Arapça Besmele, Hz. Muhammed (S.A.V.) ve dört halifenin isimleri, usta ismi yer almaktadır. Bu şekilde ahşap bindirme tavanlı ve bindirme katlarında Arapça yazıların yer aldığı Amasya'da bir başka yapı örneği 1714 tarihli Merzifon Büyük Hacı Hasan Cami'dir (Korkmaz 2016: 148-153). Harimin duvar yüzeyindeki madalyonlu yazılar inşa tarihinden biraz daha sonra yapılmış olmalıdır. Özellikle madalyon kenarlarındaki uygulamalar Amasya'daki 1966 tarihli Karasenir Mahallesi Cami, 1968 tarihli Sarılar Köyü Cami örnekleriyle benzerlik göstermektedir (Korkmaz 2016: 107-111, 77-80).

Sonuç olarak, ahşap tavan uygulaması camilerde ekonomik, kolay bulunabilir ve uygulanabilir bir malzeme olması sebebiyle sıklıkla tercih edilmiştir. Özellikle Karadeniz Bölgesi'nde coğrafi şartların uygunluğu bu malzemeyi, hem tavanı kaplamada hem de yapıyı süslemede tercih sebebi yapmıştır. Büyük Kızılca Köyü İstasyon Cami 20. yy. ikinci yarısında inşa edilmesine karşın, geleneksel yapı ve süsleme özelliklerini bu yüzyıla taşıyan önemli bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Ustanın yetiştiği çevrenin geleneklerini de göz ardı etmeden inşa ettiği bu yapının tescillenmiş olması ve gelecek kuşaklara aktarılması büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

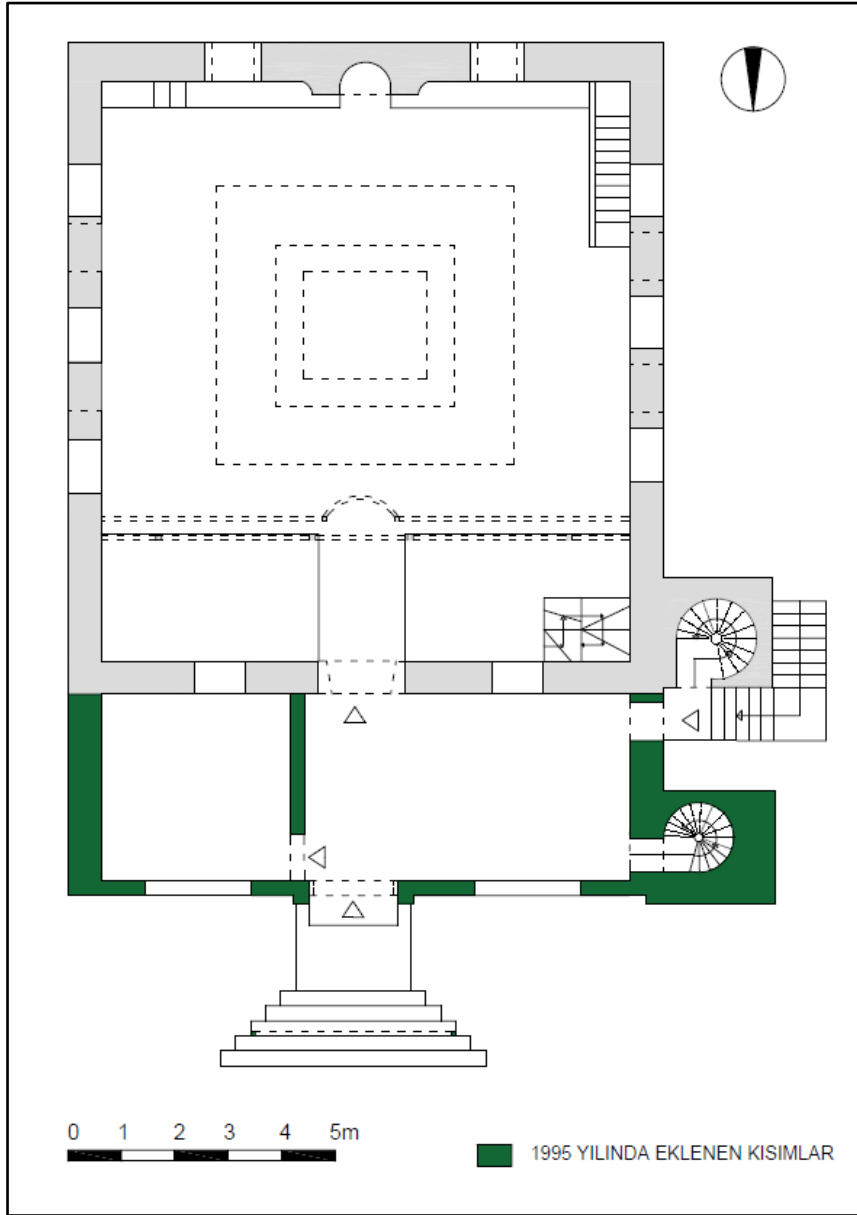
- AÇIKEL, A. (2012). "583 Numaralı Evkaf Defterine Göre Zile Vakıfları". *Tarihi ve Kültürü ile II. Zile Sempozyumu*. İzmir: Zile Belediyesi Kültür Yayınları: 13-25.
- ARIK, R. (1975). "Anadolu'da Bir Halk Ressamı: Zileli Emin". *Türkiyemiz*. 16: 8-13.
- ATAK, E. (2019). "Tokat'tan Ahşap Direkli Bir Yapı: Üzümlü Ulu Cami". *Vakıflar Dergisi*. 51: 99-130.
- AYTEKİN, O. (1999). *Ortaçağ'dan Osmanlı Dönemi Sonuna Kadar Artvin'deki Mimari Eserler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BAYHAN, A. A. (2019). *Geçmişten Günümüze Ordu'nun Geleneksel Ahşap Camileri*. Ordu: Ordu Belediyesi Kültür Yayınları.
- BAYRAKTAR, M. S. (2005). *Samsun ve İlçelerinde Türk Mimari Eserleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- ÇAL, H. (1987). "Şeyh Nasreddin (Nusret) Türbesi". *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu*. Ankara: Gelişim Matbaası: 427-461.
- ÇETİN, G. (2011). *Biga İlçesi Osmanlı Dönemi Yapıları*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÇERKEZ, M. (2005). *Merzifon'da Türk Devri Mimarisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- ERDEMİR, Y. (1987). "Tokat Yöresindeki Ahşap Camilerin Kültürümüzdeki Yeri". *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu*. Ankara: Gelişim Matbaası: 295-312.
- ERKEN, S. (1983). *Türkiye'de Vakıf ve Abidevi Eski Eserler I*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- GÜNDOĞDU, H. vd. (2006). *Tarihi Yaşatan İl Tokat*. Ankara: PYS Vakıf Sistem Matbaası.
- HANİLÇE, M. (2014). *XV. ve XVI. Yüzyılda Zile Kazası (1455-1574)*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- HASOL, D. (1998). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- İLTAR, G. (2017). "Giresun Camileri". *Sevgi ve Sabır Abideleri Doğu Karadeniz Camileri*. İstanbul: Seçil Ofset: 75-128.
- KARPUZ, H. (2017). "Trabzon-Rize". *Sevgi ve Sabır Abideleri Doğu Karadeniz Camileri*. İstanbul: Seçil Ofset: 129-335.
- KORKMAZ, N. (2016). *Amasya Camilerinde Ahşap Bindirme Tavan*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- KORKMAZ, N. (2017). "Amasya Taşova İlçesi Özbaraklı Köyü Camileri". *Türk-İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. IV/13: 385-408.
- NEMLİOĞLU, C. (1987). "Amasya'da Gümüş Nahiyesi ve Darphane Cami". *Türkiyemiz*. 53: 23-28.
- ÖNGE, Y. (1975). "Selçuklularda ve Beyliklerde Ahşap Tavanlar ". *Atatürk Konferansları*. 5: 170-197.

- ÖZÇAĞLAR, A. (1995). "Zile'nin Kuruluşu, Gelişmesi ve Bugünkü Fonksiyonel Özellikleri". *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*. 3: 145-161.
- PARLA, C. (2005). *Sivrihisar Bindirme Tavanlı Camiler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- SÖZEN, M.- U. TANYELİ (1999). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ŞAHİN, M. (2013). "İlk ve Ortaçağlarda Zile". *History of Studies*. V/3: 207-222.
- TANMAN, M. B. (1993). "Merzifon Kara Mustafa Paşa Cami Şadırvanının Kubbesinde Zileli Emin'in Yarattığı 'Osmanlı Dünyası' ve Bu Dünyaya Yansıyan Kişiliği". *Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar Güner İnal'a Armağan*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları: 491-517.
- UYSAL, A. O. (1987). "Tokat'taki Osmanlı Camileri". *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu*. Ankara: Gelişim Matbaası: 313-364.

EKLER

1. Çizim

Çizim: 1 Büyük Kızılca Köyü İstasyon Camii günümüz planı

2. Fotoğraflar

Fot. 1 Yapının minareleri

Fot. 2 Orijinal minarenin kaidesi

Fot. 3 Son cemaat yerinden minareye çıkış

Fot. 4 Yapının kuzey cephesinden görünüm

Fot. 5 Yapının doğu cephesinden görünüm

Fot. 6 Yapının batı cephesinden görünüm

Fot. 7 Yapının güney cephesinden görünüm

Fot. 8 Harimin tavanından genel görünüm

Fot. 9 Kadınlar mahfilinden görünüm

Fot. 10 Mahfilin kuzeyindeki ek bölüm

Fot. 11 Mahfilin kuzeyindeki ek bölüme orijinal minare tarafından giriş

Fot. 12 Mihraptan görünüm

Fot. 13 Minberden görünüm

Fot. 14 Vaaz kürsüsünden görünüm

Fot. 15 Harime girişi sağlayan kapı

Fot. 16 Minber kapısından görünüm

Fot. 17 Minberin aynalık kısmından görünüm

Fot. 18 Ebu Bekir Radiyallahu anh yazısı

Fot. 19 Osman Radiyallahu anh yazısı

Fot. 20 Hasan Radiyallahu anh yazısı

Fot. 21 Mihrap üzerindeki yazı

Fot. 22 Allah Celle Celalühü yazısı

Fot. 23 Muhammed Aleyhisselam yazısı

Fot. 24 Hüseyin Radiyallahü anh yazısı

Fot. 25 Ali Radiyallahü anh yazısı

Fot. 26 Ömer Radiyallahü anh yazısı

Fot. 27 Bindirme tavandan görünüm

Fot. 28 Tavanın yanlarından görünüm

Fot. 29 Bindirme tavanın ilk katının kenar detayı

Fot. 30 Bindirme tavandaki Allah yazısı

Fot.31 Bindirme tavandaki Bismillahirrahmanirrahim yazısı

Fot. 32 Bindirme tavandaki Muhammed yazısı

Fot. 33 Bindirme tavandaki Ömer yazısı

Fot. 34 Bindirme tavandaki İnşa başlangıç tarihi

Fot. 35 Bindirme tavandaki Ali yazısı

Fot. 36 Bindirme tavandaki Hasan yazısı

Fot. 37 Bindirme tavandaki Mehmed
Çavdar yazısı

Fot. 38 Bindirme tavandaki Hüseyin yazısı

Fot. 39 Bindirme tavandaki Osman yazısı

Fot. 40 Bindirme tavandaki inşa bitiş tarihi

Fot. 41 Bindirme tavandaki Ebubekir yazısı

Fot. 42 Bindirme tavandaki altı kollu yıldız motifi

Fot. 43 Bindirme tavandaki ikinci katın kenarı

Fot. 44 Bindirme tavandaki hilal ve yıldız motifi

Fot. 45 Bindirme tavandaki köşe motifi

Fot. 46 Bindirme tavanın göbeği

Fot. 47 Bindirme tavanın göbeğinden detay